

Renata Seweryn

Katedra Turystyki

Konsumpcja turystycznych usług noclegowych w Krakowie w 2004 roku

1. Wprowadzenie

Zasadnicze znaczenie dla rozwoju turystyki na danym obszarze mają walory stanowiące cel przyjazdów turystycznych. Niemniej jednak, oprócz podstawowego motywu opuszczenia swojego miejsca zamieszkania, turysta podczas czasowego pobytu w określonej miejscowości odczuwa wiele innych potrzeb, które musi zaspokoić. Wśród najważniejszych (podstawowych, bytowych, egzystencjalnych) wymienić trzeba: potrzebę noclegu (jeżeli wyjazd trwa dłużej niż jeden dzień), potrzebę korzystania z urządzeń sanitarnych i związanych z utrzymaniem higieny osobistej oraz potrzebę odżywiania się¹. Potrzeby te podróżny może zaspokoić we własnym zakresie (np. własny samochód z przyczepą kempingową, własny prowiant) lub może skorzystać z proponowanych w miejscu docelowym usług turystycznych, świadczonych na bazie zagospodarowania turystycznego. W zakresie zagospodarowania szczególną rolę przypada infrastrukturze noclegowej, gdyż jest ona w stanie zaspokoić większość potrzeb zgłaszanych przez turystów.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie preferencji w zakresie miejsca noclegu gości przyjeżdżających do Krakowa. Analizy i oceny tego rodzaju są ważnym elementem badań nad lokalnym rozwojem turystyki, ponieważ pozwalają określić kierunki rozbudowy i modernizacji funkcjonującej infrastruktury noclegowej. Można zatem na ich podstawie opracować strategię rozwoju tej gałęzi przemysłu turystycznego, tak aby proponowane przez nią usługi były atrakcyjne dla turystów,

¹ Szerzej m.in. A. Niezgodą, P. Zmyślony, *Popyt turystyczny. Uwarunkowania i perspektywy rozwoju*, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2003, s. 49–50.

a jednocześnie konkurencyjne na europejskim rynku. To z kolei może przynieść konkretne korzyści, jako że rozwój ruchu turystycznego to nie tylko okazja do wzrostu dochodów sektora hotelarskiego, ale także dla ekonomiki miasta w szerszym zakresie.

2. Miejsce noclegu gości przyjeżdżających do Krakowa w 2004 r.

Analiza preferencji uczestników ruchu turystycznego w Krakowie w zakresie miejsca noclegu została opracowana na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w mieście w III kwartale 2004 r. pod nadzorem Małopolskiej Organizacji Turystycznej (MOT)². System zbierania danych opierał się na pozyskiwaniu informacji bezpośrednio w obiektach zakwaterowania zbiorowego oraz miejscach najbardziej wśród gości popularnych. Respondentami byli odwiedzający Kraków, czyli turyści (przebywający w mieście dłużej niż jeden dzień) oraz odwiedzający jednodniowi. W sumie ankietę przeprowadzono wśród 3112 osób³.

Z badań wynika, że krakowska baza noclegowa jest w różnym stopniu wykorzystywana przez turystów przyjeżdżających do miasta (oprócz niej goście nocują także w nieuwzględnianych przez GUS od 2000 r. kwaterach prywatnych, u rodziny i znajomych oraz we własnych mieszkaniach lub domach, czyli w tzw. prywatnych turystycznych miejscach zakwaterowania)⁴. Najwięcej osób odwiedzających Kraków w 2004 r. zakupiło usługi noclegowe w hotelach (51,86%) i dotyczyło to zarówno turystów krajowych, jak i zagranicznych – odpowiednio 30,54% i 73,60% (rys. 1). Drugim co do częstotliwości korzystania był nocleg u rodziny i znajomych (ogółem 15,04% oraz odpowiednio 24,09% i 5,81%), a także w schroniskach⁵ (ogółem 13,78% oraz odpowiednio 9,06% i 4,72%).

Goście krajowi stosunkowo często nocowali również w tzw. innych obiektach (m.in. akademikach, hostelach, hotelach studenckich, internatach, bursach, domach pielgrzymia, domach parafialnych – 6,51%) oraz w pensjonatach (4,83%) i domach

² Projekt finansowany ze środków kontraktu wojewódzkiego oraz budżetu miasta Krakowa.

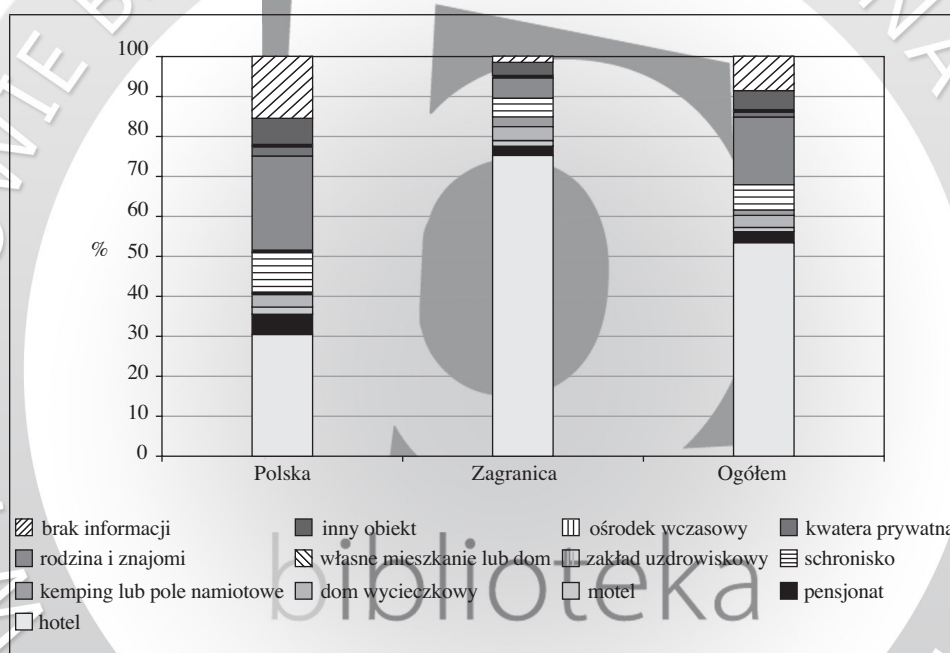
³ Szerzej na temat metodologii i charakterystyki badań zob.: *Badanie ruchu turystycznego w Krakowie w roku 2004. Raport końcowy*, zespół: T. Grabiński, R. Seweryn, A. Gut-Mostowy, L. Mazanek, A. Wilkońska, pod kier. K. Borkowskiego, MOT, Kraków 2004, s. 4–5, www.mit.malopolski.pl/index,a,b,c,16.html, 20.11.2005.

⁴ Por. m.in. S. Koman, M. Kubicki, *Poradnik ekonomiczny dla hotelarzy*, Polskie Hotele Sp. z o.o., Warszawa 1996, s. 13–14.

⁵ Ilekroć mowa o schroniskach, to prawdopodobnie chodzi o schroniska młodzieżowe, ponieważ inne w Krakowie nie są zarejestrowane, chyba że jako pozostałe obiekty wykorzystywane dla potrzeb turystyki. Schronisko może też funkcjonować w tzw. szarej strefie.

wycieczkowych (3,02%). Częściej niż cudzoziemcy korzystali oni ponadto z moteli (odpowiednio 2,15% i 1,03%) i kwater prywatnych (odpowiednio 2,95% i 0,48%).

Turyści zagraniczni w nieznacznie większym stopniu wykorzystywali natomiast domy wycieczkowe (3,83%) niż tzw. inne obiekty (3,76%). Przeważali oni również na kempingach i polach namiotowych⁶ (cudzoziemcy 2,26%, a goście krajowi 0,47%). Z kolei w ogóle nie spędzali nocy we własnych mieszkaniach lub domach (odsetek Polaków pod tym względem wynosił 0,40%), w zakładzie uzdrowiskowym i ośrodkach wczasowych (Polacy – po 0,20%)⁷.

Rys. 1. Struktura przyjazdów gości do Krakowa w 2004 r. według rodzaju wykorzystywanej bazy noclegowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

⁶ W przypadku Krakowa były to przypuszczalnie tylko kempingi, ponieważ nie ma zarejestrowanego pola namiotowego (choć może ono działać jako pozostały obiekt wykorzystywany dla potrzeb turystyki lub w „szarej strefie”).

⁷ Niektórzy ankietowani Polacy za ośrodki wczasowe uznali prawdopodobnie być obiekty tego typu, które obecnie zaliczane są albo do hoteli w trakcie kategoryzacji, albo do innych obiektów hotelarskich, albo do pozostałych obiektów wykorzystywanych dla potrzeb turystyki, albo do „szarej strefy”.

Uwagę zwraca relatywnie wysoki odsetek braku informacji w odpowiedzi na to pytanie (ogółem 8,98%, goście krajowi 15,57%, zagraniczni 2,26%). Oznacza on, że przyjeżdżający nie wskazali rodzaju obiektu, ponieważ z niego nie korzystali – byli albo odwiedzającymi jednodniowymi, albo nocowali poza Krakowem (w pobliskich miejscowościach), wracając na dzień do miasta.

Miejsce noclegu a cechy demograficzne turystów w Krakowie

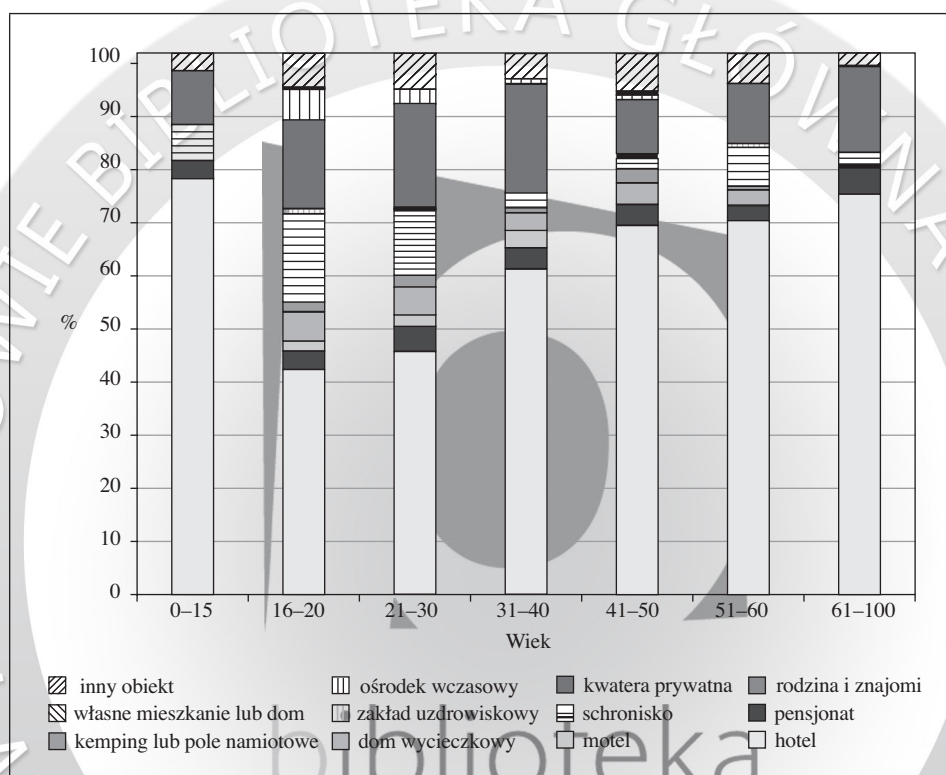
Miejsce noclegu przybyłych do Krakowa w 2004 r. było istotnie skorelowane (statystyka $|U| > 3,0$) z następującymi ich cechami demograficzno-społecznymi: wiek ($U = 13,17$), wykształcenie ($U = 7,34$), status zawodowy ($U = 19,52$), status materialny ($U = 13,07$).

We wszystkich grupach wiekowych największą popularnością podczas pobytu w Krakowie cieszyły się hotele, choć ich udział był zróżnicowany (rys. 2). Dominujące znaczenie miały one zwłaszcza wśród dzieci (do 15 lat – 76,67%). Może to wiązać się z sytuacją, że przyjeżdżały one najczęściej z zamożnymi rodzicami, chociaż może to być również spowodowane faktem, że dzieci nie potrafią rozróżnić rodzaju obiektu noclegowego. Poza tą grupą, jak łatwo zauważyć, rysuje się wyraźna tendencja do wzrostu roli hoteli wraz w wiekiem ankietowanych (od 41,69% wśród młodzieży do 74,30% wśród osób powyżej 60. roku życia). Wynika to najprawdopodobniej z tego, że im człowiek starszy, tym pragnie więcej luksusu i wygody oraz zapewnienia wszelkich świadczeń w miejscu zakwaterowania, a to zaoferować mogą szczególnie hotele.

W pensjonatach najczęściej nocowali turyści powyżej 60. roku życia (4,58%). Wybierali oni tego rodzaju obiekty zapewne ze względu na ciszę, spokój i rodzinną atmosferę, a także świadczenie całodziennego wyżywienia. Z kolei ze schronisk, domów wycieczkowych i kwater prywatnych najliczniej korzystali ludzie młodzi w wieku 16–20 lat (odpowiednio 5,54%, 15,96% i 5,86%). Widocznie było to uwarunkowane ich sytuacją materialną – poszukiwali oni w miarę tanich obiektów noclegowych. Trzeba jednak dodać, że osoby młode najczęściej spośród wszystkich grup nocowały także we własnych mieszkaniach lub domach (0,65%), co można tłumaczyć tym, że byli to studenci wynajmujący mieszkania w ciągu roku akademickiego (traktujący je jako własne) i utrzymujący je podczas wakacji. W zakładzie uzdrowiskowym noclegu szukali natomiast przede wszystkim turyści w wieku 51–60 lat (0,78%), a więc osoby szczególnie potrzebujące usług w zakresie turystyki zdrowotnej.

Hotele były najważniejszym miejscem zakwaterowania również we wszystkich grupach odwiedzających Kraków, wyodrębnionych ze względu na wykształcenie. Rysuje się tutaj wyraźny trend do zmniejszania roli tego rodzaju obiektów wraz z obniżaniem poziomu edukacji gości (rys. 3). Największy odsetek dotyczył osób po studiach (64,46%), następnie po szkole średniej (50,21%), a najmniejszy turystów z wykształceniem tzw. innym, czyli podstawowym, zasadniczym, zawodo-

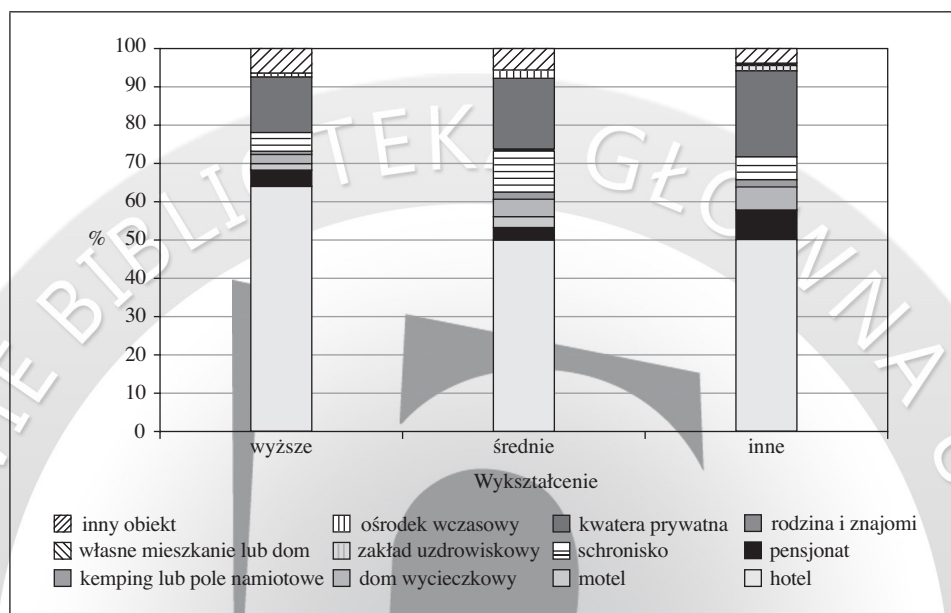
wym itd. (49,28%). Można zatem wnioskować, że wyższy poziom kwalifikacji (a tym samym zapewne lepiej wynagradzana praca) umożliwi korzystanie ze skategoryzowanych obiektów hotelarskich o lepszym standardzie.

Rys. 2. Wiek a miejsce noclegu turystów w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

Drugim istotnym miejscem noclegu we wszystkich grupach była rodzina i znajomi, przy czym tu z kolei daje się zaobserwować tendencja odwrotna – wzrost udziału spędzających tak noce turystów wraz ze spadkiem poziomu wykształcenia (odpowiednio 13,98%, 18,41% i 22,46%). Analogiczny trend występuje w przypadku domów wycieczkowych (odpowiednio 2,48%, 4,35% i 6,52%) oraz kempingów lub pól namiotowych (odpowiednio 0,96%, 2,09% i 2,17%). Pozwala to sądzić, że z tzw. turystyki naturalnej (gościnności rodziny, znajomych) oraz tańszych obiektów bazy noclegowej (dostosowanych do samoobsługi i świadczących minimalny zakres usług na rzecz klientów) korzystają raczej osoby o wykształceniu niższym (a tym samym rzadko mające możliwość znalezienia dobrze wynagradzanej pracy).

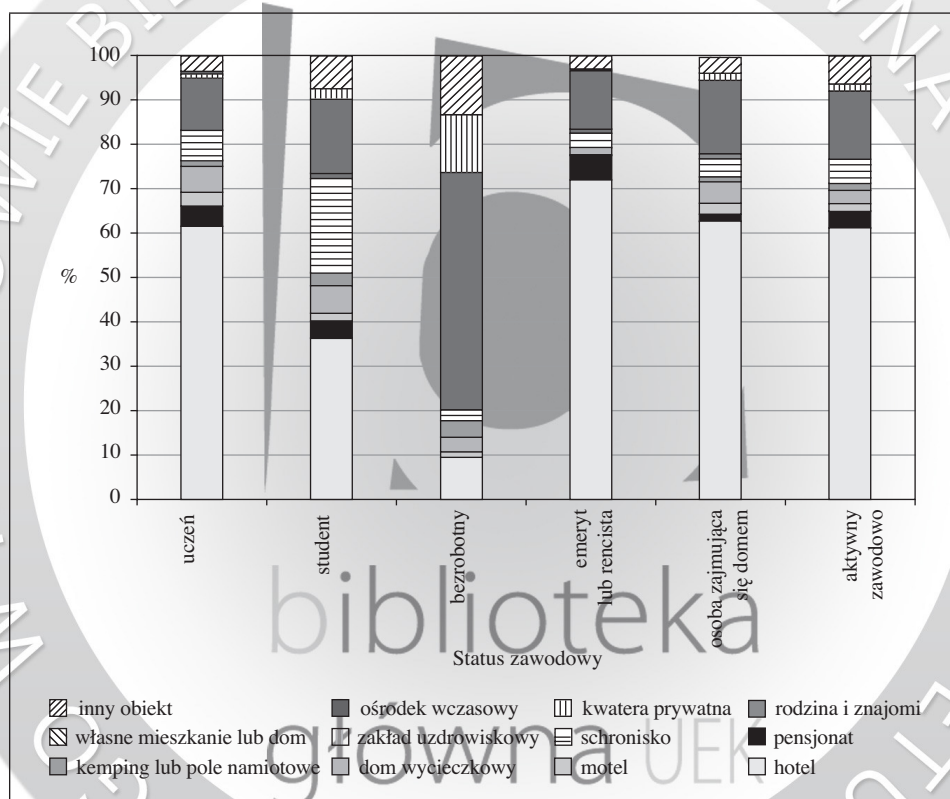
Rys. 3. Wykształcenie a miejsce noclegu turystów w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

Uwagę zwraca ponadto fakt, że odwiedzający po szkole średniej częściej niż inni nocowali w schroniskach (10,63%), kwaterach prywatnych (2,59%), motelach (2,51%) i własnych mieszkaniach lub domach (0,42%), a więc zapewne byli to wspomniani już studenci, preferujący tańsze formy noclegu i wykorzystujący kwatery wynajmowane w roku akademickim również podczas wakacji.

Jeśli chodzi o korelację pomiędzy miejscem noclegu a statusem zawodowym, to ponownie hotele wybierane były najczęściej przez niemal wszystkie kategorie gości (rys. 4), z wyjątkiem bezrobotnych (co ze względu na ich sytuację materialną wydaje się oczywiste). Prawie ¼ emerytów i rencistów (72,17%) preferowało właśnie tego rodzaju obiekty, choć prawdopodobnie dotyczyło to zwłaszcza cudzoziemców o takim statusie zawodowym, którzy obecnie uważani są za jedną z najbardziej aktywnych turystycznie i najbogatszych grup społecznych. Również ponad połowa osób zajmujących się domem (62,71%) i uczniów (62,09%) korzystała z hoteli. Ci pierwsi mogli sobie pozwolić na takie miejsce noclegu prawdopodobnie dlatego, że przyjechali do Krakowa w towarzystwie dobrze sytuowanych partnerów, natomiast uczniowie, gdyż przybyli wraz z zamożnymi rodzicami. Także dla aktywnych zawodowo hotele miały największe znaczenie (61,18%). Byli to z kolei zapewne biznesmeni pragnący w mieście załatwić sprawy służbowe oraz uczestnicy konferencji, kongresów i innych podobnych imprez.

Miejszem zakwaterowania drugim co do ważności wśród prawie wszystkich grup (z wyjątkiem studentów) była rodzina i znajomi. Tutaj najczęściej nocowali bezrobotni (53,57%), co pozwala sądzić, że to właśnie ta grupa zawodowa, z uwagi na niskie dochody, uprawia tanią turystykę, w tym tzw. naturalną. Potwierdzeniem tego jest fakt, że w stosunkowo dużym odsetku bezrobotni korzystali również z kwater prywatnych (13,10%), tzw. innych obiektów (13,10%) oraz kempingów lub pól namiotowych (3,57%) z uwagi na niższe ceny tego rodzaju bazy.

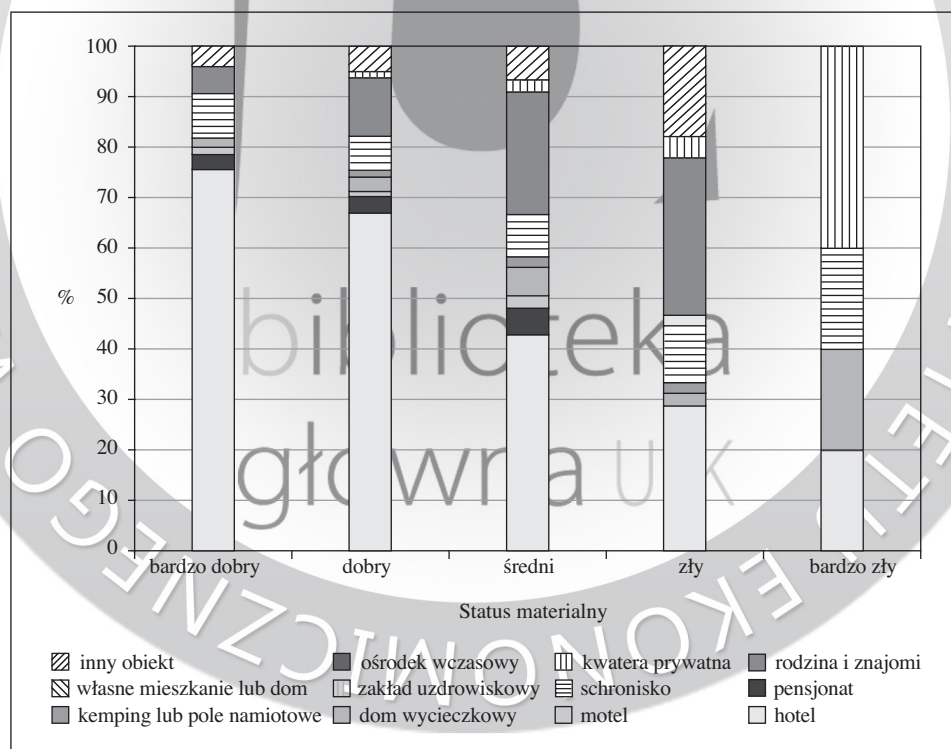
Rys. 4. Status zawodowy a miejsce noclegu turystów w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

Studenci szukali zakwaterowania w schroniskach (21,33%), domach wycieczkowych (6,19%) i we własnych mieszkaniach lub domach (1,15%), czyli w tańszych obiektach oraz w utrzymywanych przez wakacje kwaterach akademickich. Dla emerytów i rencistów (przypuszczalnie polskich) szczególne znaczenie miały wspomniane już pensjonaty – 5,51% (ze względu na panującą tam atmo-

sferę i zakres świadczonych usług) i zakład uzdrowiskowy – 0,58% (z uwagi na konieczność poratowania zdrowia).

Miejsce noclegu osób odwiedzających Kraków było najbardziej zróżnicowane w zależności od statusu materialnego. Hotele preferowane były tylko w trzech najwyższych grupach (status bardzo dobry, dobry i średni), przy czym wyraźnie rysuje się tendencja do spadku udziału tego rodzaju obiektów wraz z pogarszaniem się sytuacji materialnej turystów (od 75,57% wśród gości o bardzo dobrym statusie do 20,00% wśród turystów o sytuacji bardzo złej – rys. 5). Sprawdzają się zatem hipotezy sformułowane przy analizie wykształcenia i statusu zawodowego, że hotele na nocleg wybierają osoby bogatsze (wyżej wykształcone i posiadające lepiej płatną pracę). Odwrotny trend (z wyjątkiem najuboższych) dotyczył tzw. innych obiektów (od 3,98% wśród gości o bardzo dobrym statusie do 17,78% wśród turystów o złej sytuacji) oraz kwater prywatnych (odpowiednio od 5,68% do 31,11%). Potwierdza to również wcześniejsze założenia o związku wykształcenia i statusu zawodowego z sytuacją materialną turystów.

Rys. 5. Status materialny a miejsce noclegu turystów w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

Goście, którzy określili swoją sytuację jako złą, szukali zakwaterowania szczególnie u rodziny i znajomych (31,11%), w tzw. innych obiektach (17,78%), jak również, częściej niż inni, nocowali w zakładzie uzdrowskim (2,22%) i na kempingach lub polach namiotowych (2,22%), co z uwagi na niższe ceny tego typu bazy jest w pełni uzasadnione. Z kolei ci, którzy zadeklarowali swój status jako bardzo zły, w zdecydowanej większości przypadków wykorzystywali na nocleg kwatery prywatne (40,00%), a także schroniska i domy wycieczkowe (po 20,00%), co również z wyżej wskazanych względów wydaje się oczywiste.

Miejsce noclegu a zachowania turystów podczas podróży i pobytu w Krakowie

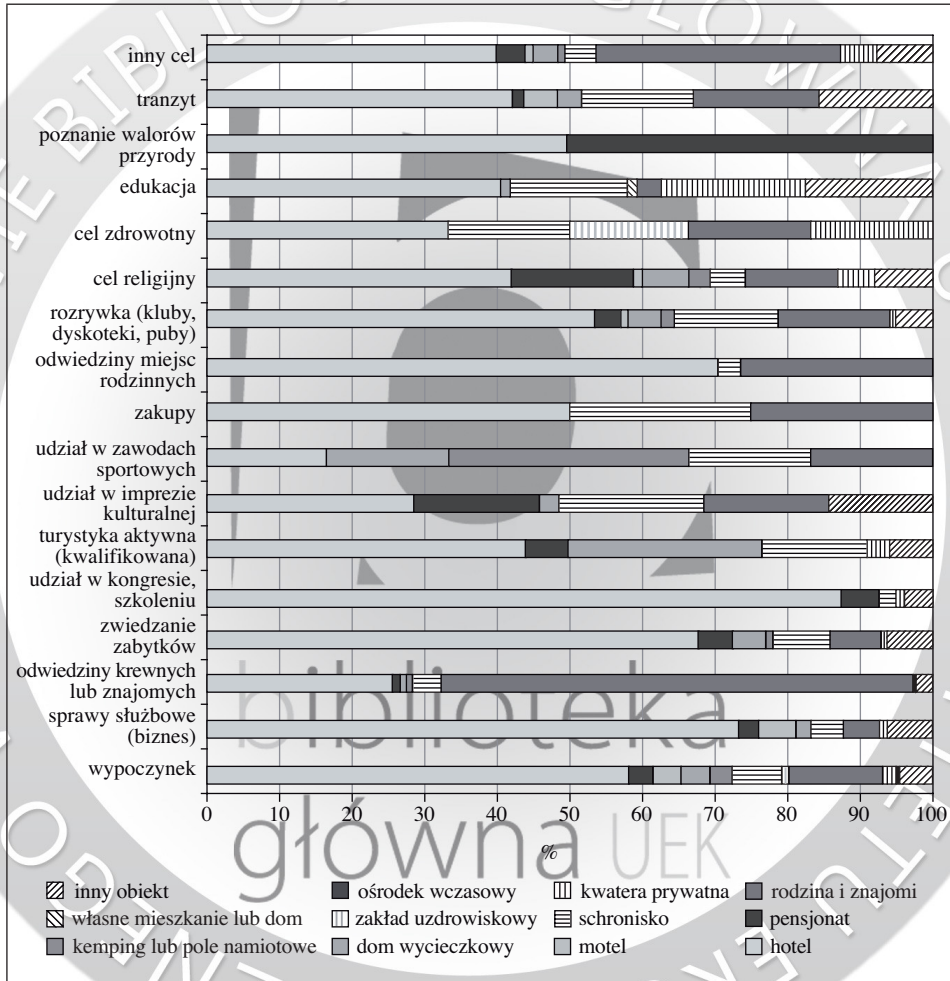
W przypadku zachowań turystów podczas podróży i pobytu w Krakowie zachodzi istotna zależność pomiędzy miejscem noclegu a głównym celem przyjazdu ($U = 186,41$), środkiem transportu ($U = 23,56$), organizatorem przyjazdu ($U = 23,74$), częstotliwością wizyt ($U = 20,83$), towarzystwem w podróży ($U = 18,88$), kwotą wydatkowaną na pobyt ($U = 10,31$).

Przy prawie wszystkich rodzajach motywów przyjazdu (z wyjątkiem odwiedzin krewnych i znajomych oraz udziału w zawodach sportowych) największa liczba odwiedzających Kraków jako bazę noclegową wybrała hotele (rys. 6). W obiektach tych przeważali tacy goście, którzy przybyli do miasta, aby wziąć udział w kongresie lub szkoleniu (87,80%), załatwić sprawy służbowe lub biznesowe (73,39%) oraz odwiedzić miejsce rodzinne (70,59%). Ma to związek z analizowanym wcześniej statusem materialnym i wykonywanym zawodem. Także ponad połowa odwiedzających miasto w celach poznawczych (67,99%), wypoczynkowych (58,35%) i rozrywkowych (53,71%) preferowała hotele, co z kolei koreluje z ich wysokim wykształceniem i dobrą sytuacją materialną, a tym samym naturalną potrzebą zwiedzania, odpoczynku i zabawy.

Przy większości motywów przyjazdu drugim co do ważności miejscem noclegu była ponownie rodzina i znajomi. Dotyczyło to w szczególności przyjeżdżających w celach odwiedzin krewnych i znajomych (65,11%), ale także tzw. innych (33,68%), odwiedzin miejsc rodzinnych (26,47%), zakupów (25,00%) i tranzytu (17,19%).

Pensjonaty jako obiekty szczególnie sprzyjające dłuższemu wypoczynkowi wskazywali zwłaszcza ci, którzy nocowali w Krakowie, ale szukali ciekawych walorów przyrodniczych w jego pobliżu (50,00%). Domy wycieczkowe (przeznaczone przede wszystkim dla grup wędrownych) najczęściej wybierane były przez turystów uprawiających turystykę aktywną kwalifikowaną (26,47%), schroniska natomiast (jako obiekty krótkotrwałego pobytu) – przez przyjeżdżających na zakupy (25,00%) i w celu uczestniczenia w krakowskich imprezach kulturalnych (20,00%). Noc na kempingach lub polach namiotowych spędzali przede wszystkim uczestnicy zawodów sportowych (33,33%). Odwiedzający miasto w celach edukacyjnych (nauki i studiów) zakwaterowania szukali w kwaterach prywatnych

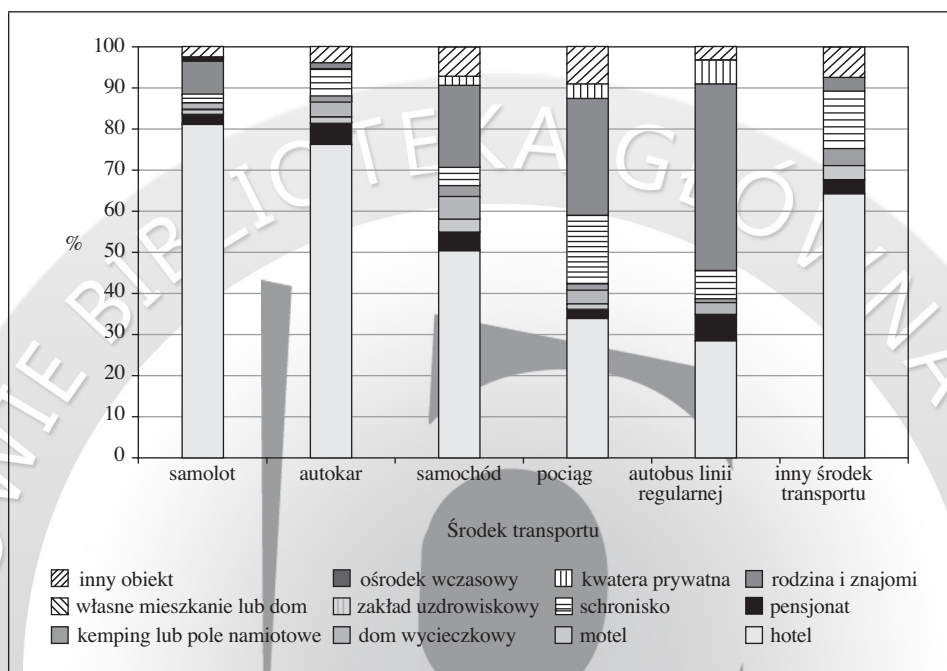
(20,29%), tzw. innych obiektach (17,39%) oraz we własnych mieszkaniach lub domach (1,45%). Zakład uzdrowiskowy miał szczególne znaczenie dla odwiedzających miasto w celach zdrowotnych (16,67%), a ośrodki czasowe dla tych, którzy przyjechali, aby w Krakowie wypocząć (0,31%).

Rys. 6. Główny cel przyjazdu a miejsce noclegu turystów w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

Bez względu na rodzaj wykorzystywanego środka transportu najczęściej przez odwiedzających Kraków wybierane były na nocleg hotele oraz mieszkania u rodziny i znajomych (rys. 7). Hotele cieszyły się dużą popularnością zwłaszcza wśród tych, którzy przylecieli do miasta samolotem (81,13%), ale także przyjechali

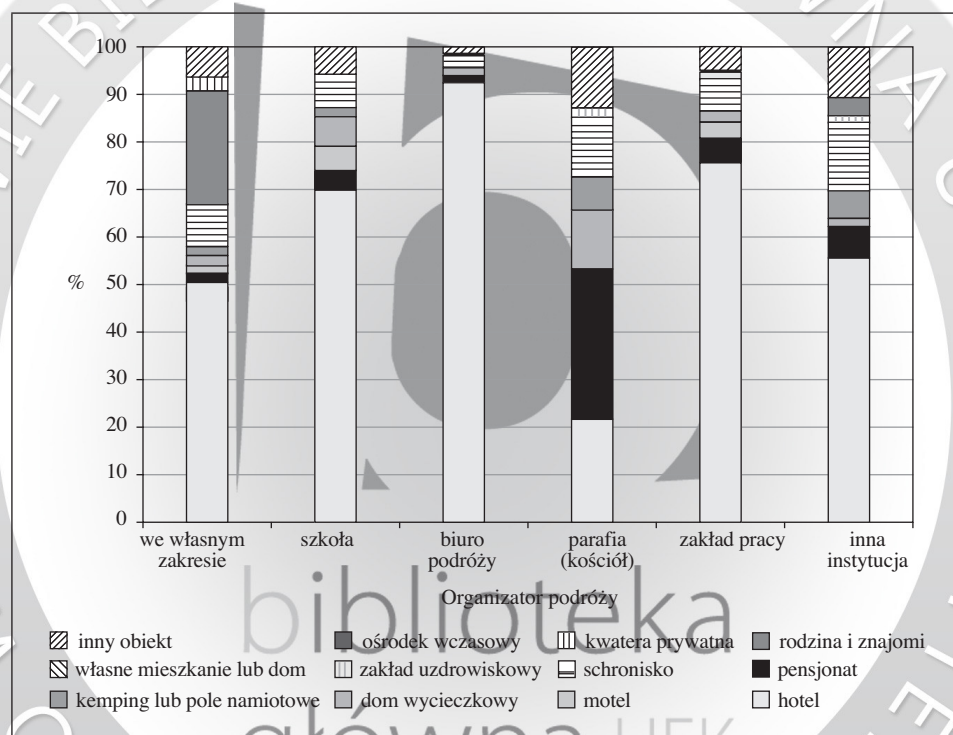

Rys. 7. Wykorzystywany środek transportu a miejsce noclegu turystów w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

autokarem (76,32%), tzw. innym środkiem transportu (64,29%) i samochodem (50,40%). Wyjątek stanowili turyści, którzy przybyli autobusem linii regularnej – preferowali oni zakwaterowanie u rodziny i znajomych (45,27%). To miejsce noclegu w dużym procencie wskazywane było także przez przyjeżdżających pociągiem (28,37%) i samochodem (19,40%). Zatem goście wybierający hotele to zwłaszcza wykształceni biznesmeni i uczestnicy kongresów, konferencji itp., jak również uprawiający turystykę poznawczą – wszyscy w dobrej sytuacji materialnej, a więc preferujący samolot lub autokar, korzystający zaś z tańszych form zakwaterowania to podróżujący również relatywnie tańszymi środkami transportu, co potwierdza dalsza analiza. Mianowicie przyjeżdżający autobusem linii regularnej oprócz rodziny i znajomych w największym procencie, w stosunku do wszystkich analizowanych grup, nocowali w pensjonatach (6,08%) i kwaterach prywatnych (5,41%). Ci, którzy przybyli samochodem, poza hotelami oraz rodziną i znajomymi, preferowali domy wycieczkowe (5,86%). Wśród osób podróżujących pociągiem relatywnie dużo wskazywało jako miejsce noclegu, oprócz rodziny i znajomych, tzw. inne obiekty (8,87%). Spośród gości przyjeżdżających tzw. innym środkiem transportu stosunkowo wysoki odsetek spędzał noce w schroniskach (14,29%) oraz w motelach i na kempingach lub polach namiotowych (po 3,57%).

Najczęściej wykorzystywanym miejscem noclegu w Krakowie w prawie wszystkich grupach gości wyodrębnionych z uwagi na organizatora podróży, z wyjątkiem tych, którym przyjazd przygotowała parafia lub kościół, były hotele (rys. 8). Dotyczyło to w szczególności odwiedzin realizowanych przez biura podróży (92,39%), zakłady pracy (75,41%) oraz szkoły (69,57%), ale odsetek turystów przyjeżdżających z inną instytucją (stowarzyszenie, organizacja, koło, klub itp.), ale nocujących w hotelach też był wysoki (55,56%).

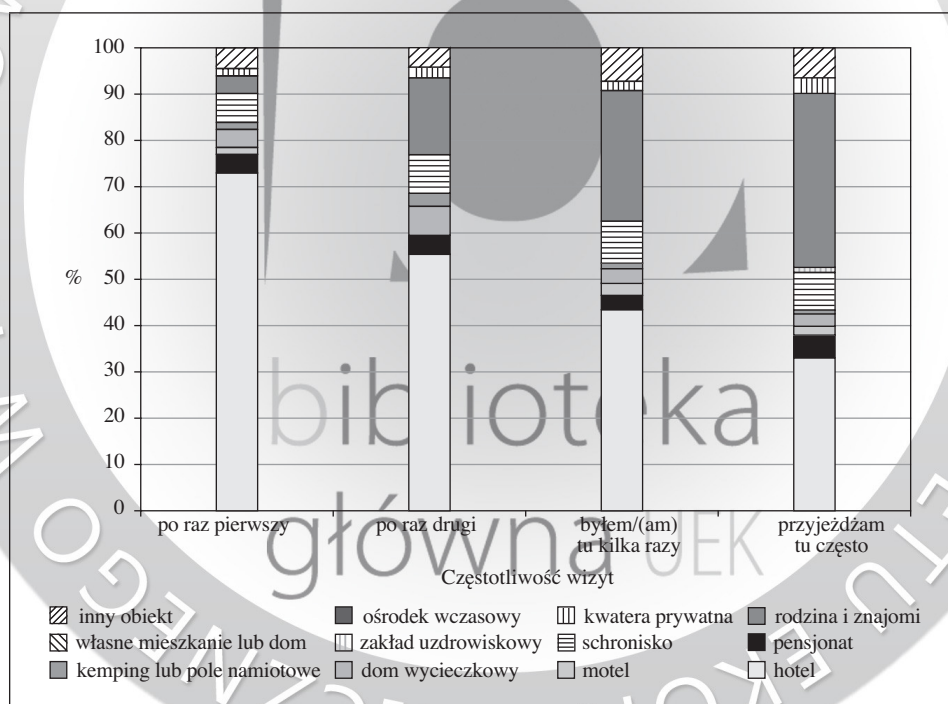
Rys. 8. Organizator podróży a miejsce noclegu turystów w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

W przypadku podróży organizowanych przez parafię lub kościół dominowały osoby spędzające noce w pensjonatach (31,91%), ale wśród tej grupy relatywnie liczni byli i tacy, którzy znajdowali zakwaterowanie w domach wycieczkowych oraz w tzw. innych obiektach (domach pielgrzymia, domach parafialnych, hostelach itp.) – po 12,77%. Uczestnicy pielgrzymek wybierają zatem tańsze miejsca noclegowe. Podobny wniosek można wysnuć w odniesieniu do przyjeżdżających we własnym zakresie. Otóż przeważali oni w wypadku noclegów u rodziny i znajomych (24,03%), we kwatery prywatnych (2,81%) oraz we własnych mieszka-

niach lub domach (0,34%). Oznacza to, że samodzielna organizacja wyjazdu wiąże się najczęściej z najtańszymi obiektami zakwaterowania.

Niemal we wszystkich kategoriach turystów wydzielonych z punktu widzenia częstotliwości wizyt w Krakowie, z wyjątkiem przyjeżdżających tu często, preferowane były hotele (rys. 9). Największy odsetek wskazał te obiekty wśród odwiedzających miasto po raz pierwszy (72,94%), a w miarę wzrostu częstotliwości wizyt ich udział wyraźnie się zmniejszał (do 33,15% wśród przyjeżdżających często). Wydaje się to oczywiste, gdyż turyści nie znając dobrze danej miejscowości, ze względów bezpieczeństwa wybierają raczej obiekty o wysokim standardzie świadczonych usług. Stąd też osoby będące po raz pierwszy w Krakowie prawie nie wskazywały innej bazy noclegowej (największy procent spośród pozostałych grup zadeklarował tylko ośrodki wczasowe – 0,26% – ale przypuszczalnie dotyczyło to pobytów zorganizowanych przez zakład pracy).

Rys. 9. Częstotliwość wizyt a miejsce noclegu turystów w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

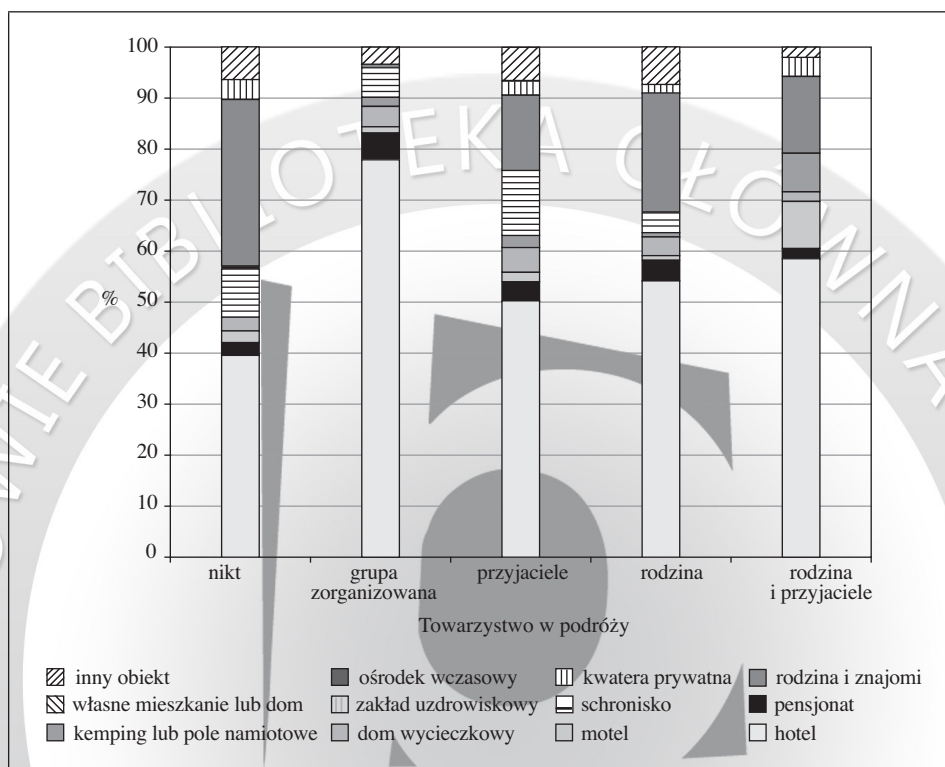
Także ponad połowa ponownie odwiedzających Kraków (55,28%) korzystała z hoteli, chociaż znaczna część tej grupy turystów nocowała również w domach wycieczkowych (5,78%). Spośród tych, którzy widzieli już miasto kilka razy,

w hotelach nocleg wykupiło tylko 43,37%, a stosunkowo często spędzali oni też noce w schroniskach (9,42%) i tzw. innych obiektach (7,56%). Turyści przyjeżdżający często znajdowali głównie zakwaterowanie u rodziny i znajomych (37,29%), ale relatywnie duży procent z nich gościł także w pensjonatach (4,97%), kwaterach prywatnych (3,31%) i we własnych mieszkaniach lub domach (1,10%). Na podstawie tych wyników można sądzić, że będąc w Krakowie, odwiedzający poszukują innych niż hotele miejsc na noclegi, aby móc je sprawdzić i skorzystać z nich podczas kolejnych wizyt.

Odnosnie do towarzystwa w podróży, wszystkie kategorie turystów na pierwszym miejscu wskazywały hotele, a na drugim – z wyjątkiem grupy zorganizowanej – noclegi u rodziny i znajomych (rys. 10). Najczęściej hotele wybierali ci, którzy odwiedzali Kraków z grupą zorganizowaną (77,81%). Prawdopodobnie dotyczyło to uczestników konferencji, kongresów i innych imprez o podobnym charakterze. Nieco mniej liczni okazali się w tego rodzaju obiektach ci, którzy przyjechali jednocześnie z rodziną i przyjaciółmi (58,49%), oraz ci, którzy podróżowali tylko z rodziną (54,39%) i tylko z przyjaciółmi (50,34%). Najmniejszy odsetek nocujących w hotelach dotyczył osób samotnych (39,68%). One to w największym procencie znajdowały zakwaterowanie u rodziny i znajomych (32,57%), a więc zapewne przyjeżdżały w celu odwiedzin krewnych i przyjaciół.

Grupy zorganizowane, oprócz hoteli, w relatywnie dużym stopniu korzystały z pensjonatów (5,39%), a zatem miało to związek z religijno-pielgrzymkowym motywem ich przyjazdu (jak zaznaczono przy analizie organizatora). Osoby przybywające z przyjaciółmi w największym procencie, spośród wszystkich analizowanych kategorii, nocowały z kolei w domach wycieczkowych (4,97%) oraz we własnych mieszkaniach lub domach (0,41%). Dotyczyło to przypuszczalnie osób młodych i studentów.

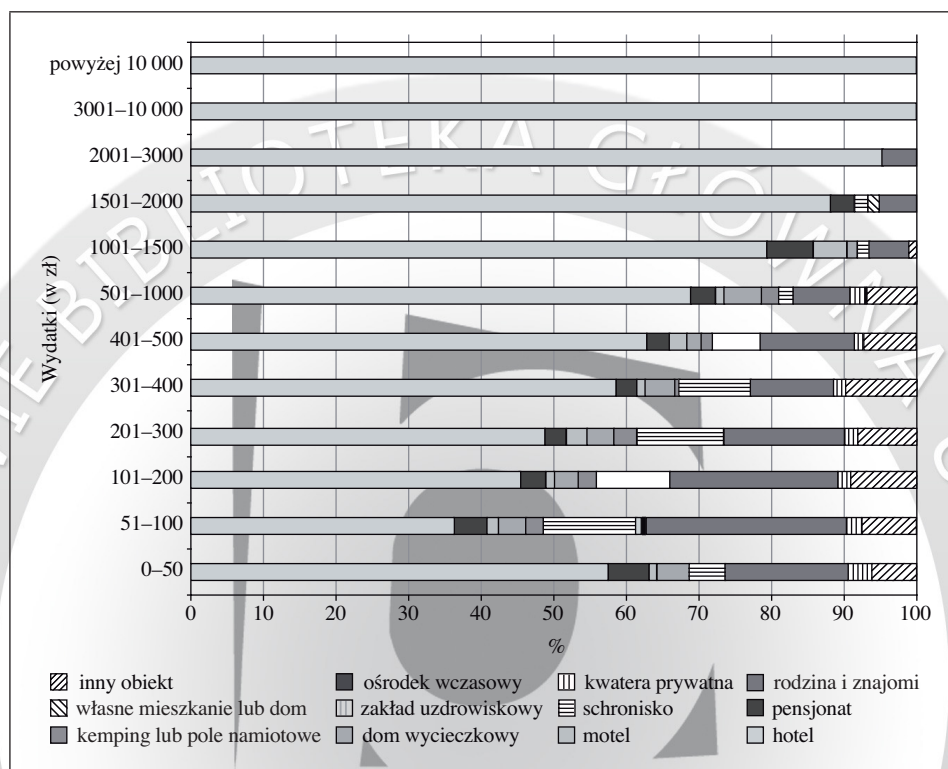
Jeśli chodzi o kwoty wydatkowane przez odwiedzających Kraków w 2004 r., to analogicznie jak przy wcześniejszych pytaniach, wszystkie przedziały były najliczniej reprezentowane przez turystów nocujących w hotelach (rys. 11). Jednocześnie daje się zauważyć wyraźna tendencja do wzrostu udziału gości znajdujących zakwaterowanie w tego typu obiektach wraz z przechodzeniem do coraz wyższych przedziałów wydatków. Spośród tych, którzy przeznaczali na pobyt w Krakowie 51–100 zł, tylko 38,57% korzystało z usług hoteli, ale już znacznie większy odsetek (46,80%) odnotowano wśród tych, którzy wydawali w granicach 101–200 zł. W kolejnych przedziałach wydatków udział ten był coraz większy, a wydający powyżej 3000 zł wszyscy nocowali w hotelach. Wyjątkiem okazały się osoby wydające najniższe kwoty – do 50 zł, wśród których aż 59,38% spędzało noce w hotelach. Można założyć, że dotyczyło to wspomnianych wcześniej dzieci, które przyjechały z zamożnymi rodzinami lub których pobyt opłacili rodzice, a one same zakupywały tylko drobne pamiątki lub artykuły żywnościowe. Mogło

Rys. 10. Towarzystwo w podróży a miejsce noclegu turystów w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

to również odnosić się do gości konferencyjno-kongresowych, którym koszty pobytu sfinansował zakład pracy lub inna instytucja delegująca, a ich własne wydatki były niskie. W tym wypadku sprawdza się twierdzenie o specyfice zależności popytu turystycznego od wysokości cen i dochodów konsumentów na rynku turystycznym, a mianowicie standard zakwaterowania nie zawsze odzwierciedla siłę nabywczą turystów, gdyż może on być im narzucony lub sfinansowany. Jednak dalsze analizy świadczą o tym, że jest to tylko odstępstwo od podstawowej zależności pomiędzy wielkością popytu turystycznego a poziomem dochodów konsumentów – u większości gości miejsce noclegu jest ściśle związane z kwotą wydatków ponoszonych podczas pobytu turystycznego (choćby z uwagi na wysokość kosztów zakwaterowania). I tak drugim ważnym, po hotelach, miejscem noclegu była rodzina i znajomi, gdzie odsetek wydatkujących coraz wyższe sumy był coraz mniejszy (również z wyjątkiem kwot do 50 zł). U rodziny i znajomych noclegu szukał więc relatywnie największy odsetek przeznaczających na pobyt w mieście 51–100 zł (28,00%) oraz 101–200 zł (22,67%), natomiast najmniejszy

Rys. 11. Kwoty wydatkowane podczas pobytu a miejsce noclegu turystów w Krakowie
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT.

(nie licząc kwot ponad 3000 zł) – od 2001 do 3000 zł (3,33%). Spośród tych gości, których wydatki były stosunkowo niskie, duży odsetek nocował także w schroniskach (12,86% wydających 51–100 zł), na kempingach lub polach namiotowych (2,93% wydających 201–300 zł), w domach wycieczkowych i tzw. innych obiektach (odpowiednio 5,45% i 7,73% wydających 301–400 zł).

3. Podsumowanie

Baza noclegowa uznawana jest za podstawowy element zagospodarowania turystycznego. Jest ona głównym wskaźnikiem przygotowania obszaru do recepcji turystów. Jej wielkość, rodzaj i jakość zależy od wielu czynników. Wśród nich istotną rolę odgrywa struktura i charakter ruchu turystycznego na danym terenie – typ i standard obiektów noclegowych powinien spełniać oczekiwania turystów oraz odpowiadać ich preferencjom, gustom, upodobaniom i możliwościom finansowym. Z przeprowadzonej analizy wynika, że gości w Krakowie obsługują

przede wszystkim hotele, których w mieście funkcjonuje najwięcej (w 2004 r. 65,81%)⁸. Ich typowy klient jest osobą w średnim wieku (40–50 lat), z wyższym wykształceniem, aktywną zawodowo, o bardzo dobrym statusie materialnym. Przylatuje on do miasta samolotem, aby wraz z grupą zorganizowaną wziąć udział w kongresie, konferencji, szkoleniu przygotowanym przez biuro podróży lub aby załatwić sprawy służbowe. Wydaje on powyżej 2000 zł i jest w Krakowie po raz pierwszy. Ale do miasta przybywają także inni turyści, w różnym wieku, o różnym wykształceniu, a zatem i o różnym statusie zawodowym i materialnym. Cechy te determinują ich turystyczne postawy i zachowania, tj. m.in. cel i sposób organizacji podróży, rodzaj wykorzystywanego środka transportu, częstotliwość przyjazdów oraz wysokość ponoszonych wydatków. Istniejąca w Krakowie infrastruktura noclegowa powinna zatem realizować również ich potrzeby i preferencje. Tymczasem obiekty inne niż hotele stanowią w mieście zaledwie 1/3 bazy noclegowej ogółem. Ponadto oferują one raczej wąski zakres i niski standard usług, a od współczesnych obiektów świadczących usługi hotelarskie oczekuje się nie tylko zakwaterowania (na odpowiednim poziomie, np. łazienka do dyspozycji), wyżywienia (co najmniej śniadania) i zapewnienia bezpieczeństwa, ale również dostępu do informacji turystycznej i komunikacji cyfrowej oraz propozycji rekreacyjnych, rozrywkowych, kulturalnych, opieki zdrowotnej, odnowy biologicznej itp. Baza noclegowa oferująca szeroki zestaw produktów stwarza możliwość zaspokojenia różnorodnych potrzeb związanych z pobytem, a przez to zwiększa szansę na zatrzymanie turysty dłużej w odwiedzanym miejscu. Obserwuje się ponadto dodatnią zależność między standardem obiektu a stopniem jego wykorzystania⁹, co jest ważne nie tylko dla gestorów bazy, ale także dla miasta, gdyż przedsiębiorcy sprzedający więcej usług muszą płacić wyższe podatki do budżetu. Wniosek nasuwa się zatem jeden – dalszy rozwój turystyki w Krakowie nie będzie możliwy bez rozbudowy i modernizacji bazy parahotelowej (pensjonaty, domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, kempingi i pola biwakowe) i pozahotelarskiej (kwatery prywatne, ośrodki wczasowo-wypoczynkowe, zakład uzdrowiskowy, hostele, domy pielgrzyma itp.). Obecnie ponad 1/3 ruchu turystycznego w mieście obsługują obiekty działające w „szarej strefie”¹⁰, które przyjmują gości nie płacąc podatków, a to znacznie ogranicza korzyści gospodarcze Krakowa.

⁸ GUS. *Bank Danych Regionalnych*, www.stat.gov.pl, 22.11.2005.

⁹ T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2002, s. 193.

¹⁰ *Badanie ruchu turystycznego w Krakowie w roku 2005. Raport końcowy*, zespół: T. Grabiński, R. Seweryn, A. Gut-Mostowy, L. Mazanek, A. Wilkońska, J. Kobus, pod kier. K. Borkowskiego, MOT, Kraków 2005, s. 30 i 33, www.mit.malopolski.pl/index,a,b,c,16.html, 15.03.2006.

Literatura

- Badanie ruchu turystycznego w Krakowie w roku 2004. Raport końcowy*, zespół: T. Grabiński, R. Seweryn, A. Gut-Mostowy, L. Mazanek, A. Wilkońska, pod kier. K. Borkowskiego, MOT, Kraków 2004, www.mit.malopolski.pl/index,a,b,c,16.html, 20.11.2005.
- Badanie ruchu turystycznego w Krakowie w roku 2005. Raport końcowy*, zespół: T. Grabiński, R. Seweryn, A. Gut-Mostowy, L. Mazanek, A. Wilkońska, J. Kobus, pod kier. K. Borkowskiego, MOT, Kraków 2005, www.mit.malopolski.pl/index,a,b,c,16.html, 15.03.2006.
- Koman S., Kubicki M., *Poradnik ekonomiczny dla hotelarzy*, Polskie Hotele Sp. z o.o., Warszawa 1996.
- Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2002.
- Nieżgoda A., Zmyślony P., *Popyt turystyczny. Uwarunkowania i perspektywy rozwoju*, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2003.

Consumption of Tourist Accommodation Services in Kraków in 2004

The attractiveness of a region is of key significance to the development of tourism in that region. However, the tourist must first travel to the region, and during his stay there he experiences several other needs. These may be satisfied by taking advantage, for instance, of tourism services, within which the accommodation infrastructure plays a special role.

The aim of this article is to analyse the preferences of tourists in regards of accommodation infrastructure in one of Poland's largest cities – Kraków (on the basis of research into tourist traffic conducted in 2004 under the supervision of the Małopolska Tourist Organisation). The author specifies which types of accommodation are used by tourists based on their demographic characteristics (age, education, professional status, material status) as well as on their behaviour (purpose of visit, means of transport, travel organiser, frequency of visits, accompanying persons, and amount spent on visit).